

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie
21 listopada 2018 roku

Latająca Biblioteka Pomysłów

Cykl spotkań warsztatowych dla bibliotekarzy o nowej literaturze dziecięcej i młodzieżowej

Edukacja artystyczna – inspiracje literackie

Prowadzenie: Dorota Lipińska

Wprowadzenie

Edukacja artystyczna jest obecna w życiu każdego dziecka, które zarówno jako odbiorca, jak i twórca partycypuje w kulturze. Jak w każdej dziedzinie, tu również nieoceniony jest przewodnik – osoba, która zainspiruje, podpowie i podda życzliwej krytyce. Biblioteka zdaje się doskonałym miejscem dla edukacji artystycznej; pozwala na swobodną, ekspresyjną pracę, nie obarczoną żadnymi powinnościami. Ponadto biblioteka pełna jest wartościowych książek, które stanowią skarbnicę pomysłów zarówno w nauczaniu o sztuce i jej historii, jak i w nauczaniu poprzez sztukę.

Edukacja artystyczna

Przez edukację artystyczną rozumiem:

- Element edukacji kulturowej,
- działania, za którymi stoi zainteresowanie sztuką
- traktowanie sztuki jako narzędzia wzmocnienia postawy świadomego uczestnictwa w kulturze, „używanie” sztuki jako instrumentu sprawczego działania, generującego zmiany społeczne,
- korzystanie z doświadczeń i umiejętności nie tylko na poziomie sztuk plastycznych.

Cele edukacji artystycznej

- Zainteresowanie ludzi sztuką oraz stojącymi za nią wartościami, ideami i praktykami społecznymi,
- umożliwienie poznawanie świata, rozwój osobisty,
- krytyczna, żywa refleksja i dyskusja nad zjawiskami społeczno-kulturowymi,
- zdobywanie i pogłębianie kompetencji artystycznych oraz – szerzej – kulturowych,
- rozwój psychologiczny jednostki, budowanie tożsamości wspólnotowej czy rozbudzanie twórczego i kreatywnego charakteru działań, obejmującego całe spektrum życia człowieka.

Edukacja artystyczna a sztuka

Najczęściej spotykamy podział na metody edukacji artystycznej i dziedziny sztuki. Podziały te jednak w oczywisty sposób na siebie zachodzą, częstokroć też wybrana metoda edukacji artystycznej zazębia się z inną. Warto potraktować edukację artystyczną interdyscyplinarnie, gdzie wielość głosów i teorii może się raczej wzajemnie dopełniać, niż wykluczać.

Przykładowe metody edukacji artystycznej

- Metoda projektu – działanie w grupie. Ważna jest w tej metodzie współpraca, wzajemne motywowanie się, współdzielenie odpowiedzialności oraz publiczna prezentacja wyników działań. Grupa realizuje krok po kroku wyznaczone na początku projektu cele.
- Metody narracyjne, storytelling – metody diachroniczne i synchroniczne. Oparte na opowieści, wymagają tworzenia, przypominania sobie oraz analizy opowieści. W przypadku edukacji, oparte na zbieraniu, tworzeniu, wywoływaniu z pamięci, współdzieleniu oraz analizie rozmaitych opowieści. W edukacji artystycznej pretekstem do ich użycia staje się obiekt sztuki.
- Metody formalne – nauka poszczególnych technik oraz określonych narzędzi do tworzenia obiektów kultury artystycznej.
- Warsztat, czyli wspólne działanie osób w grupie wokół określonego zagadnienia.
- Metody etnograficzne – łączą edukację artystyczną z pracą w terenie, współpracą z lokalnymi społecznościami.

Przykładowe dziedziny sztuki

- Fotografia,
- film,
- literatura,
- teatr i drama,
- performans,
- muzyka,
- scenografia, kostiumy,
- malarstwo, rysunek,
- rzeźba, obiekt, instalacja,

- kolaż, grafika,
- design,
- architektura,
- taniec,
- nowe media, sztuka interaktywna.

Praktyczny podział na edukację artystyczną do sztuki i przez sztukę

Edukacja do sztuki rozumiana jest często jako proces kształcenia kompetencji artystycznych, najczęściej związanych z określoną dziedziną, jak np. teatr, malarstwo, fotografia, rzeźba. Staje się zatem nauką o sztuce oraz wykorzystywaniu odpowiednich dla danej dziedziny technik, metod i materiałów. Edukacja skutkuje tutaj wykształceniem określonych umiejętności praktycznych (posługiwanie się narzędziami, technikami), wrażliwości estetycznej oraz wiedzą o sztuce.

Edukacja przez sztukę wykorzystuje ją natomiast jako narzędzie edukacyjne. Sztuka przestaje być celem sama w sobie, rozumiana jest raczej jako środek służący zrozumieniu rzeczywistości społeczno-kulturowej. Tak rozumiana edukacja artystyczna porzuca również podział na sztukę wysoką i niską, profesjonalną i amatorską. Ten rodzaj edukacji służy rozwijaniu kreatywności, umiejętności krytycznej oceny i analizy zjawisk z obszaru sztuki, kultury, czy życia codziennego.

Marginalizacja edukacji artystycznej

Edukacja artystyczna wydaje się być dzisiaj – na poziomie szkolnym i wczesnoszkolnym, nieco pomijana i marginalizowana. Zwykło się uważać, że dotyczy ona jedynie takich przedmiotów, jak plastyka czy technika, a na te w programach nauczania przeznaczonych jest coraz mniej godzin lekcyjnych. Natomiast na poziomie szkolnictwa wyższego edukacja artystyczna to coraz atrakcyjniejszy kierunek studiów, kształtujący wykwalifikowanych twórców i kadrę kultury.

Edukator artystyczny i jego rola

Maria Parczewska, prekursorka edukacji twórczej w Polsce zwraca uwagę, że zaangażowanie w działania z zakresu edukacji artystycznej oznacza „przejście własnego procesu twórczego”, który skutkuje nowymi możliwościami, a rola edukatora sprowadza się do mediacji, do bycia osobą nie tyle nauczającą, co współuczestniczącą w tym procesie.

Biblioteka jako miejsce edukacji artystycznej

Edukacja artystyczna umożliwia poznawanie świata, rozwój człowieka, korzystanie z własnego doświadczenia i posiadanych umiejętności – nie tylko na poziomie sztuk plastycznych. Przestrzeń biblioteki pozwala na swobodną, ekspresyjną pracę, nie obarczoną żadnymi powinnościami. Prowadzenie warsztatów w bibliotece to też łatwość sięgania po wiedzę i inspiracje, to szansa na otwieranie się na nowe doświadczenia i możliwości, rozwijanie potencjałów. Największym dobrem zdaje się być jednak przebywanie w otoczeniu książek, łatwość sięgnięcia po pozycje wartościowe i atrakcyjne estetycznie. Pozycje wydawnictw dbających o odbiorcę, książki nagradzane, powieści graficzne, albumy, książki artystyczne – wykorzystywane do pracy z czytelnikami zachęcają do dialogów, dyskusji, do

twórczości własnej i do zastanawiania się nie tylko nad gotowym dziełem, ale również nad procesem jego powstawania. Takie podejście do książki jako do pewnej formy sztuki, siłą rzeczy dostarcza okazji do rozwoju myślenia, estetycznej wrażliwości i poszukiwań własnych dróg w życiu.

3 podstawowe zasady w twórczej pracy z dziećmi i młodzieżą

Przy myśleniu o edukacji artystycznej, warto pamiętać o trzech, wydawałoby się, oczywistych sprawach, które uważam za fundamentalne:

- Wszelkie materiały powinny być dobrej jakości – sprawiają, że dziecko jest w stanie odczuć różnicę w akcie twórczym, a takie doświadczenie przekłada się również na bardziej świadomą partycypację w odbiorze sztuki.
- Pozwalajmy na dowolność i swobodę w ramach wyznaczonych ram. Trawa nie zawsze musi być zielona, jak przekonywał nieraz Bohdan Butenko.
- Zamiast tradycyjnych pochwał, udzielamy informacji o pracy twórcy – opisujemy co widzimy lub jakie uczucia praca w nas wzbudza – pozwala to na budowanie trwałego poczucia własnej wartości. Informacja zwrotna ma być budująca, jak w eksperymencie „Motyl Austina”.

Książki polecane w edukacji artystycznej

Książki przedstawione w prezentacji to 32 tytułów oscylujących wokół sztuki. Główny podział na dwa obszary – do sztuki i poprzez sztukę wydaje się być tutaj niewystarczający. Próba kategoryzacji nawet samych tylko książek dotyczących tematu sztuki pokazuje jak niejednoznaczna jest to materia.

Książki „do sztuki”, czy przede wszystkim encyklopedie i pozycje przybliżające historię sztuki:

- Piotr Barsony „Historie Mona Lisy”. Wydawnictwo Muchomor, Warszawa 2015.
- Susie Hodge „Dlaczego sztuka pełna jest golasów?”. Wydawnictwo PWN, Warszawa 2017.
- Michael Bird, Kate Evans „Gwiazdzista noc Vincenta i inne opowieści. Historia sztuki dla dzieci”. Wydawnictwo Nasza Księgarnia, Warszawa 2017.
- David Hockney, Martin Gayford, Rose Blake „Historia obrazów dla dzieci”. Wydawnictwo Rebis, Poznań 2018.
- Susie Hodge, David Taylor „Sztuka. Encyklopedia dla dzieci”. Wydawnictwo Arkady, Warszawa 2018.
- Łukasz Pawlak „Hans Memling. Malarz tego drugiego renesansu”. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Josepha Conrada-Korzeniowskiego w Gdańsku, Gdańsk, 2017.

Książki traktujące o sztuce, ale również angażujące „przez sztukę”:

- Marta Kowerko-Urbańczyk, Justyna Styszyńska „Idol. Frida Kahlo”. Wydawnictwo Widnokrąg, Piaseczno 2017.
- Marion Deuchars „Zróbmy sobie arcydziełko”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2013.

- Marion Deuchars „Arcypalce”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2015.
- Joanna Merkuria Czerwińska „Praptaki i inne zwierzaki. Pierwsze Obrazy 1”, Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018.
- Joanna Merkuria Czerwińska „Rogacze i przeżuwacze. Pierwsze Obrazy 2”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018.
- Joanna Merkuria Czerwińska „Pasterze i tancerze. Pierwsze Obrazy 3”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018.
- Ewa Solarz, Robert Czajka „Wszystko widzę jako sztukę”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2018.
- Ewa Solarz, Agnieszka Kowalska, Agata Szydłowska, Anna Niemerko „Ilustrowany elementarz polskiego designu, czyli 100 projektów narysowanych przez 25 ilustratorów”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2012.
- Aleksandra Cieślak „Książka do zrobienia”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2017.
- Alicja Szyguła, Jakub Głaz, Ola Woldańska-Płocińska „Wspólne nie znaczy niczyje”. Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2016.
- Łukasz Gorczyca, Krzysztof Gawronkiewicz „Bałwan w lodówce”. Wydawnictwo Fundacja Sztuki Polskiej ING, Warszawa 2017.
- Aleksandra Pawlińska, Wojciech Pawliński „Król, muzy i pomarańcze, czyli co się kryje w Starej Oranżerii”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2015.
- Anna Czerwińska-Rydel, Marta Ignerska „Wszystko gra”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2011.
- Nika Jaworowska-Duchlińska „Z duchem (do) teatru”. Wydawnictwo Bajka, Warszawa 2017.

Książki „przez sztukę”, czyli takie, które – choć ich tematem niekoniecznie jest sztuka – stanowią przykład edukacji artystycznej mimochodem:

- Jan Bajtlik „Typogryzmol”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2014.
- Małgorzata Swędrowska, Joanna Bartosik „Moja mama, mój tata”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2018.
- Urszula Palusińska „Brzuchem do góry”. Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2017.
- Katsumi Komagata, Damian Chomąkowski/Edgar Bąk Studio „Pierwsza książka”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2016.
- Herve Tullet „Naciśnij mnie”. Wydawnictwo Babaryba, Warszawa 2011.
- Magdalena Matoso „Wytwórnik górą!”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2015.
- Piotr Młodożeniec „Wytwórnik filmowy”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2016.
- Ada Augustyniak „Wytwórnik filozoficzny”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2016.
- Baobaby Studio „Wytwórnik ekologiczny”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2015.
- Agata Królak „Wytwórnik kosmiczny”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2016.
- Marta Kopyt „Wytwórnik geometryczny”. Punkt wyjścia”. Wydawnictwo Wytwórnia, Warszawa 2017.
- Iwona Chmielewska „O wędrowaniu przy zasypianiu”. Wydawnictwo Hokus-Pokus, Warszawa 2006.
- Krystyna Miłobędzka, Iwona Chmielewska „Na wysokiej górze”. Wydawnictwo Wolno, Lusowo 2017.

Bibliografia:

1. Sitek Gabriela „Animacja przez lupę i lunetę” [wywiad z Marią Parczewską], [w:] Sztuka + Animacja, red. A. Stańczuk-Sosnowska, J. Krupa. Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2014.
2. McNiff Shaun „Art-based research”, [w:] „Handbook of the Arts in Qualitative Research: Perspectives, Methodologies, Examples, and Issues”, red. J. Gary Knowles, Ardra L. Cole. Sage, Thousand Oaks 2008.
3. Dziamski Grzegorz „Muzea sztuki współczesnej jako centra animacji”, [w:] „Sztuka dla dziecka jako forma komunikacji społecznej”, red. M. Karasińska, t. 2. Centrum Sztuki Dziecka, Poznań 2009.
4. Sikorska Karolina „Edukacja artystyczna”, <http://cpe.poznan.pl/dictionary/edukacja-artystyczna/> [dostęp 06.11.2018]
5. Kotarski Radosław „Włtam się do mózgu”. Wydawnictwo Altenberg, Warszawa 2017.

Dorota Lipińska – członkini zarządu Polskiej Sekcji IBBY, autorka książek dla dzieci i artykułów dla serwisów Familie.pl, Przedszkolak.pl, MillionClouds. Koordynuje i prowadzi spotkania w ramach Festiwalu Literatury dla Dzieci oraz autorskie zajęcia dla niemowląt i dzieci do 3 roku życia, warsztaty komunikacji i umiejętności wychowawczych dla dorosłych oraz warsztaty poetyckie na Uniwersytecie Dziecięcym.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Dofinansowano ze środków
Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Organizatorzy: Wydawnictwo Dwie Siostry i Polska Sekcja IBBY

Patron: Lustró Biblioteki

© Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2018